Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

GDJE JE ZLO?

Arne Johan Vetlesen

Kako biste cijenili o čemu je ovdje zapravo riječ, razmislite o tome kako jedino pitanje zaista vrijedno odgovaranja nije „kako je bilo biti učinjen paćenikom?“ nego radije „kako je bilo biti uzrok patnji?,“ što je u mojim očima sve uobičajenija misao. Na tržištu trenutno nema kraja broju knjiga koje se u ovom ili onom pogledu tiču toga „kako obični ljudi postaju masovni ubice.“ Možda je to čisto stvar zadovoljenja potražnje. Mi ne želimo ući u umove i srca onih koji su postali žrtve nasilja, onih nad kojima se vrši nasilje te koji to nasilje iskusuju manje ili više pasivno, nemoćno. Umjesto toga, mi smo – neodlučno, prestrašeno – znatiželjni o načinu razmišljanja nasilnika, pitajući se da li bi i mi sami, u sličnim okolnostima, ispali poput njih i – Bože sačuvaj – učinili isto.

Kao što je Hannah Arendt davno istaknula – danas se čini mnogo davnije nego što je – fascinacija pitanjem „šta je sa mnom, kako bih ja postupio?“ olako vodi do naočigled razboritog i „tolerantnog“ zaključka da, „jednostavno, ne mogu znati.“ Tipičan savremeni slučaj kao primjer, uz to vrlo utjecajan, je društveni psiholog Philip Zimbardo. Zaputivši se da zamijeni „dispozicionizam“ sa „situacionizmom“ u istraživanju kako obični ljudi postaju činioci okrutnih djela, Zimbardo ističe kako „bilo koje djelo, dobro ili loše, ikada počinjeno od strane čovjeka, možemo počiniti vi i ja – ako su iste okolnosti u pitanju.“ Zatim, budući da ne mogu biti siguran da ne bih djelovao drugačije nego, recimo, Eichmann, moram se odreći donošenja moralne presude. Poenta Arendt je bila da je ovo suprotno od, doista smrt, moralnog rasuđivanja; pogrešno je zaključiti da budući da ne znam šta bih uradio, nemam pravo donošenja moralne presude. Što više popularnosti ovaj zaključak uživa, tim bolje za počinitelje nasilja svuda; oni koji gube nisu samo izravne žrtve nasilja u pitanju, nego i čitava zajednica iz koje bi donošenje moralne presude na djela drugih bilo obustavljeno. Zaista, stvaranje situacije u kojoj bi se nasilnikov iskaz smatrao pronalaženjem istine, jer bi bio jedini iskaz vrijedan davanja, je sastavni dio totalitarnog mentaliteta.

Prevod: Bojana Vuković

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.